

Nr 254.

Af herr **Lindhagen m. fl.**, om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående initiativ från svensk sida till en internationell öfverenskommelse rörande själfständiga nationers rätt att allt framgent lefva sitt eget fria lif.

Ett land är icke längre något för sig på samma sätt som förr. De nya uppfinningarna ha underlättat samfärdseln i oanad grad. Industrialismen har skapat världsmarknaden eller det oundgängliga varuutbytet mellan alla länder. Penningehushållningen har utträngt naturhushållningen. Kapitalet behärskar därigenom hela världen, utan att något land kan undandraga sig dess inflytande. De härunder lidande och främst arbetaremassorna ha å sin sida organiserat en samling af människorna i hela världen till kamp för människovärdet emot profiten.

Under sådana förhållanden kan i grundläggande delar byggandet af bättre boningar för folket i ett land icke ske utan att det samtidigt bygges på samma sätt i alla andra länder och efter samråd mellan människorna i de olika länderna. Ett lands inrikes politik måste sålunda i mångt och mycket allt mer sammanfalla med *utrikespolitiken*. Vi stå vid begynnelsen af en samfälld världspolitik.

Denna framtidens utrikes politik blir icke en afspeglning af den kamp, som hitintills pågått mellan staterna och mellan medborgarne inom samma land, nämligen ett bemödande att vinna fördelar på bekostnad af hvarandra. Den skall vara ett samarbete för främjande af alla nationers och alla världsborgares rätt och bästa.

Riktlinjerna, som härvid måste följas, gifva sig själfva. Världssamhället måste uppbyggas på samma grund som dess delar eller rättens grund. Man finner också, hur nydaningarna här ha samma förlopp som inom nationerna. De börja med det hotades eller undertrycktas kamp

mot hotet och förtrycket. Sammanslutningen är det första maktmedlet emot det nakna våldet. Samtidigt börjar i det tysta byggandet af internationell lag och rättsskipning. Särskildt sker så i samma mån som demokratien får inflytande. Ty hur fördunklad uppfattningen understundom kan blifva äfven hos demokratien i följd af okunnighet eller chauvinistiska stämningar för tillfället särskildt i de mäktigaste länderna, gör dock det förnuftiga där sin gärning till sist. De djupa leden till skillnad från auktoriteterna ana nämligen att deras verkliga intressen i det dagliga slitet främjas bättre med en mellanfolklig rättsordning än genom en politik, som bygger på våld och våld. Sålunda sammansmälta äfven här förnuftsläran och den materialistiska historieuppfattningen i de förnuftiga intressenas segrande frammarsch.

Härmed äro äfven grunddragen för den nya världspolitikens närmaste arbetsuppgifter gifna. Å ena sidan *inom hvarje land, en demokratisering af författningen*, på det att den hos folksjälen slumrande känslan att världsfreden är menige mans vän och hjälpare, måtte få komma till utbrott och sopa bort en privilegierad och auktoriserad vrängsyn på dessa ting. Å andra sidan utåt en fortgående *sammanslutning mellan skilda stater* i det ena eller andra afseendet och till en början själfallet mellan de närmast befryndade eller dem, hvilkas intressen eljest närma dem till hvarandra. Vidare en *internationell lagstiftning*, som fastslår bestämda rättsnormer, och en *internationell rättsskipning*, som vid tvist eller olika tolkningar tillämpar dessa rättsnormer och fäller utslag med bindande verkan. Slutligen framträder i denna världspolitik såsom ett väldigt uppbyggande kraf ett föreningsband mellan de olika språkfamiljerna, så att de lättare kunna förstå hvarandra och komma till samförstånd. Demokratien kräfver med andra ord *ett internationellt hjälpspråk eller världsspråk*, en sak, för hvilken redan arbetas enskildt öfverallt i världen.

Om vi nu söka öfverblicka framstegen på detta område, riktar sig eftertanken oemotståndligt först till de förhållanden, som fortfarande hämma eller tillintetgöra förhoppningarna. Farorna föreligga nu som tillförne främst hos allt detta, som icke stadgat sig, samt från olikheter mellan nationaliteter i utveckling och kultur. Därifrån komma nu som förr dessa oemotståndliga lockelser för chauvinismen hos befolkningen eller för odemokratiska styrelser att göra landvinningar med åsidosättande af mänsklighetens förnuftiga intressen. Dylika lockelser föreligga ännu främst i Asien och Afrika. Det är därför en betingelse för världsfreden att de flytande och sväfvande förhållandena i dessa

världsdelar gifva plats för en stadgad och definitiv ordning. Ur denna synpunkt är *Asiens uppvaknande* och *kolonialpolitikens afslutning* oafvisliga önskemål. De nutida orostecknen, som mången tyder så i svart, äro endast brytningar och utslag af den pågående evolutionen mot dessa mål.

Kinas plötsliga jättesprång mot pånyttfödelse kan sålunda blifva en af de löftesrikaste insatser äfven för slutliga världsfreden. Ju flera stora folk träda fram såsom medbestämmande samt kontrollerande de andra och hvarandra, ju bättre uppenbarligen för afvecklingen af de nuvarande brytningstiderna. Hvad som verksamt bidragit att gifva dödsstöten åt de gamla tidernas ständiga krigstillstånd är nog äfven samlandet af de tyska småstaterna till en enhet, vidare Nordamerikas förenta staters aktiva inträde i stormakternas utrikespolitik och därefter Japans plötsliga framträdande. Måtte nu Kina lyckas komma i hamn med sitt stolta förehafvande. Kanske är det ej alldeles uteslutet att nya inflytelserika maktcentra kunna uppstå äfven genom frivilliga sammanlutningar mellan småstater.

Det italienska Tripoliskriget är å andra sidan ett uttryck för kolonialpolitikens kvarstående frestelser. Närmaste orsaken kan helt säkert sökas i den franska och engelska politikens mera smidiga exploateringar i Afrika på gammalt muhamedanskt territorium. Därigenom har den italienska nationalitetskänslan satts på ett alldeles för hårdt prof. I Afrika har ock i följd af dess glesare befolkning och dennas efterblifna ståndpunkt på de flesta ställen den rena kolonialpolitiken kunnat utan hänsyn till infödingarne mera ohöljdt göra sig gällande. I Asien åter med en talrik befolkning af högre begåfning och gammal kultur har den europeiska invasionen endast kunnat få karaktären af en eröfring och detta tillsvidare, till dess att Asiens folk hunnit samla sig. Tilldragelserna i Persien äro ett uttryck för hvad som i dessa förbisedda och aflägsna landsdelar ännu någon tid framåt kan få äga rum och står säkerligen i samband med andra europeiska stormakters dolda spel i Afrika.

Anledningar till oro och slitningar saknas icke heller inom Europa. De komma från maktens *förtryck af underkufvade folk*, som vilja ha friheten, och särskildt när en stormakts nationalitet bebor något område lydande under en annan stormakt. I sådana fall förmärkes ett sträfvanande att med alla medel söka unifiera den omaka landsändan med det stora riket och göra detta så skyndsamt som möjligt, så att ett fullbordadt faktum kan föreligga, innan den nya tidens internationella rättstankar fått ett öfvertag. Dylika symtom komma från Balkanstaterna,

Polen, Nordschleswig, Elsass-Lothringen och de italienska-österrikiska gränsmarkerna. Företeelserna i Finland äro säkerligen också att räkna hit.

Frånsedt dessa händelsers ovissa utgång pågår samtidigt det tålmodiga arbetet för den nya världspolitikens ofvan antydda uppgifter och bland dem uppräknas äfven *internationell lagstiftning*.

Hit hör den rättsbildning på de ekonomiska och privaträttsliga områdena, som äger rum mellan vissa grupper af stater eller för hela världen genom ömsesidiga öfverenskommelser, hvilka man förpliktar sig att hålla. Konventioner och traktater om handel, samfärdsel, familjerätt, arbetareskydd och andra inbördes angelägenheter börja alltmer visa vägarne.

Någon lag *till förhindrande af kriget* finnes dock icke. Åtskilliga humaniserande bestämmelser för detsamma ha åstadkommits. Men kriget själf består ännu som en internationell institution. Fredsarbetet har företrädesvis fått syssla med att skapa upplysning och organisera opinionen samt därvid ledts af arbetarnes organisationer och enskilda fredsföreningar. Det officiella fredsarbetet genom regeringarne och deras hemliga diplomati har däremot sysslat mera med regler för kriget i syfte att begränsa det något än med grundsatser för freden, men på sistone också inriktats på att hålla hvarandra i schack och förekomma krigsutbrott, för hvars fruktansvärda verkningar man alltmer tvekat att påtaga sig ansvaret.

Det gifves emellertid äfven här uppslag till en direkt rättsbildning, nämligen de konventioner mellan så godt som alla stater, som kommo till stånd vid de båda fredskonferenserna i Haag åren 1899 och 1907.

På den *andra Haagkonferensen*, som bearbetade och vidgade den förstas resultat, antogos tretton konventioner jämte en deklaration. Af dessa konventioner afse tolf vissa regler för krigföring. *Den första konventionen* åter gäller afgörandet på fredlig väg af internationella tvister. Uti denna ha de kontraherande staternas högsta representanter förklarad sig skridit till en revision af den första öfverenskommelsen:

»besjälade af en fast vilja att medverka till den allmänna fredens bevarande; beslutna att med all kraft främja ett vänskapligt afgörande af internationella tvister;

under erkännande af den solidaritet, som förenar medlemmarne af de civiliserade nationernas samfund;

viljande utvidga rättens område och stärka den internationella rättskänslan; öfvertygade att inrättandet af en beständig, för alla tillgänglig skiljedomstol, midt ibland oberoende makter, kan verksamt bidra till detta mål;

under beaktande af fördelarne af en allmän och regelbunden ordning af skiljedomsproceduren;

eniga — — — därom, att det är af vikt, att genom en internationell öfverenskommelse gifva helgd åt de billighets- och rättsgrundsatser, på hvilka staternas säkerhet och folkens väl hvila;

och uppfyllda af önskan, att för vinnande af detta mål, i högre grad betrygga undersökningskommissionernas och skiljedomstolarnes praktiska verksamhet samt att underlätta anlitaandet af skiljedom i tvister, som medgifva en summarisk procedur.»

Konventionen har för detta ändamål åtskilliga stadganden. Först öfverenskomma de kontraherande makterna att i händelse en allvarlig meningsskiljaktighet eller tvist skulle uppstå, i den mån omständigheterna sådant medgifva, anlita en eller flera vänskapliga makters bona officia eller medling, innan de vädja till vapnen. Vidare kan i tvister, som hvarken beröra äran eller väsentliga intressen och som härleda sig från olika uppfattning af faktiska förhållanden, de tvistande öfverenskomma om tillsättandet af internationell undersökningskommission. Slutligen gifvas stadganden om internationell skiljedom, som har till ändamål att afgöra tvister mellan staterna genom af dem utsedda domare och »på grundvalen af aktning för rätten». Anlitande af skiljedom innebär förpliktelser att med ärligt uppsåt underkasta sig domen. Särskildt rekommenderas skiljedom uti frågor af juridisk natur och framför allt uti frågor rörande tolkning eller tillämpning af internationella öfverenskommelser. Makterna förbehöllo sig att avsluta nya allmänna eller särskilda öfverenskommelser i afsikt att utsträcka användandet af obligatorisk skiljedom till alla de fall, som de kunna komma att anse det möjligt att hänskjuta till skiljedom. För att underlätta ett hänskjutande till skiljedom af sådana tvister, hvilka ej kunnat afgöras på diplomatisk väg, bibehölls en permanent skiljedomstol, sådan den upprättats af första fredskongressen.

Som man finner innefatta dessa bestämmelser endast ansatser till ett organiseradt rättstillstånd.

Inom *fredsrörelsen* lägges nu fortfarande som hitintills hufvudvikten bland annat på arbete för åstadkommande af fredsinstitutioner samt ett utsträckt och förpliktande skiljedomsförfarande. Men det betonas, såsom det synes, ej tillräckligt att en dömande verksamhet hänger i luften, om ej först fastslås en bestämd rätt, som skall tillämpas.

Vidare söka smärre stater göra hvad de kunna af neutralitetsförklaringar, hvilka någon gång ock framtvingas af stormakter, när det ligger i deras intresse. Dessa neutralitetsförklaringar må ha sitt värde, men de vidlåsas ock af ofullkomligheter i all synnerhet i den mån de

endast äro ensidiga rättshandlingar. En själfdeklarerad neutralitet är detta helt och hållet. Garanterad neutralitet kan möjligen urarta till ett protektorat, som ibland kan vara gagneligt äfven det, men understundom ställer sig hotfullt för den neutraliserade staten. En medlingsform anses vara en neutralitet, som blifvit erkänd men ej garanterad.

Nära dessa försök till provisoriska fredsanordningar för vissa territorier stå de s. k. integritetstraktaterna, som onekligen också ha ett icke obetydligt värde. Dit äro att räkna Östersjö- och Nordsjötraktaterna af år 1908, afslutade, den förra mellan Sverige, Tyskland, Danmark och Ryssland samt den senare mellan Tyskland, Danmark, Frankrike, England, Holland och Sverige. De kontraherande staterna förmå här, att de önska befästa de mellan dem bestående band af vänskap och god grannsämja och sålunda bidraga till den allmänna fredens bevarande; de finna vidare, att deras politik i afseende å Östersjöområdet och de till Nordsjön angränsande områden har till föremål upprätthållande af det nuvarande status quo i territoriellt hänseende; därför förklara de sig fast beslutna att orubbade bevara deras suveränitetsrättigheter öfver deras respektive besittningar inom ofvannämnda områden. Om status quo hotas skall samråd om mått och steg för dess upprätthållande vidtagas. Vid undertecknandet af traktaterna tillkom på Rysslands begäran ett tillägg, hvarigenom fastslogs, att principen om status quo endast afsåg den territoriella integriteten af parternas nuvarande besittningar men icke på något sätt kunde återopas ifråga om den fria utöfningen af parternas suveränitetsrättigheter inom desamma. Säkerligen skymtar bakom detta tillägg den sväfvande frågan om Ålands befestande. Kanske hade man i Petersburg äfven någon bitanke på Finland.

Slutligen lägger freds rörelsen synnerligen stor vikt på att kunna förmå makterna till en successiv afväpning. Detta möter dock gifvetvis betydande hinder från stormakternas sida, så länge deras krigsrustningars orsaker finnas kvar, nämligen de sväfvande förhållandena i Asien och Afrika, missnöjet hos underkufvade folk samt frånvaron ännu af internationell lag om själfva freden.

På dessa häfdvunna, mera periferiska vägar måste man gifvetvis ännu länge vandra. Men samtidigt böra väl försök göras att tränga något djupare in i problemets kärna. En ingång därtill har anvisats i andra Haagkonferensens främsta konvention. Där äro som sagdt rättens tankar principiellt erkända. Däremot har man ännu ej velat inlåta sig på ett närmare fastslående af hvad som skall anses såsom rätt. Första steget till en *allmän* internationell lagstiftning om freden bör här vara att gifva officiell sanktion åt de rättstankar, som synas ligga bakom kon-

ventionens och senaste tiders öfriga fredsförsäkringar. Den närmaste och mest grundläggande af dessa rättstankar är att *hvarje själfständig nation måste vara berättigad att allt framgent oförkränkt lefva sitt eget fria lif*. Denna rättsgrundsats måste gifvetvis närmare utformas efter därom förda förhandlingar. En officiell konvention härom af samtliga stater, stora och små, bör emellertid vara en rättsbildning, ännu värdefullare än de omstridda neutraliteterna. Denna fråga är äfven ägnad att utgöra ett prof på stormakternas fredsviljas uppriktighet. Säkerligen vill man under alla förhållanden begränsa saken till hvad Haagkonferensen kallar »civiliserade» nationer. Infödingar i kolonialländer kunde dock ej behöfva komma alldeles utom räkningen. Men oafsedt detta är uppenbart, hvilken betydelse en sådan deklaration skulle ha för den internationella rättsbildningen och särskildt för alla småstater, som bygga sin tillvaro på gamla stadgade och häfdvunna förhållanden.

Det bör här icke lämnas alldeles oanmärkt, hurusom ett annat ännu längre steg mot »aktning för rätten» en gång också skall tagas nämligen ett öfvervägande på hvad sätt *underkufvade nationaliteter, som ännu betrakta sig såsom offer för våldet, böra vara berättigade till själfbestämningsrätt eller autonomi*. Man tycker att mänskligheten nu borde hunnit så långt, att ett sådant öfvervägande kunde begynna. Men ännu hvilat mörkret öfver styrelser och folk så tungt, att de icke se eller våga se, hvilken afgörande ljusning skulle komma för alla genom en samling för att verkligt föra ut i det internationella lifvet den aktning för rätten, hvilken Haagkonferensens deltagare ägnat en hyllning med sina läppar. Denna sak är ännu och säkerligen på länge ej mogen att kunna framföras på någon konferens, i hvilken stormakter deltaga. Den bör begynna att diskuteras och kunde den framföras i de internationella öfverläggningarna så skulle det vara genom småstaterna, hvilka i detta som andra afseenden äro särskildt kallade att föra rättens och de förtrycktas talan. Säkerligen blir det äfven här arbetarorganisationerna, som få till sist taga hand om saken, ehuru det måste sägas, att äfven demokratien bland stormakterna ännu är känslig för det nationella trycket emot dylika uppgörelser.

Det invändes ibland, att ett förtryck i nutiden ej betyder något. Ty en gång långt in i framtiden skall på detta sätt, såsom i förflutna utvecklingsperioder, de två folken sammansmälta till ett och då tänker icke någon vidare på hur det fordomtima varit. Men lefvande generationer räkna först med sig själfva. De äro icke villiga att själfmant gå dessa vägar och de hafva rätt att äfven vägra det. Genom folkens

själfbestämmningsrätt skall ett sammansmältande i tillbörliga fall ske ändå, men på ett legitimt sätt. Då krigen afskaffats och folken alltmera komma hvarandra nära, randas nya tider med nya företeelser. Skulle det icke då äfven kunna inträffa, att två folk frivilligt af eget intresse besluta sig för en gemensam hushållning?

Den nya världspolitiken är icke liksom den gamla en maktbefogenhet, förbehållen allenast de större staterna. Snarare framstår den såsom ännu viktigare för ett mindre land, hvilket måste med än större flit och vakenhet bereda sig sin tillbörliga plats. I den nyssnämnda nydaningen af utrikespolitikens principer ha *de små nationerna* äfven på visst sätt en större uppgift än de stora. Liksom de fattigare klasserna äga fördel af den verkliga rättvisan och därför blifva dennas naturliga målsmän, på samma sätt få de små nationerna en påtagligare fördel af den förnuftiga utrikespolitik, som utan kränkning af någons rätt skall leda mänskligheten framåt till allt högre enheter. De små nationerna ha här en naturlig kallelse att gå i spetsen med föredömena. Må de då också göra det.

Om vi nu ur dessa synpunkter kasta en allvarlig och granskande blick på Sveriges utrikespolitik sådan den är, nödgas vi till en början med bekymmer konstatera, att landet länge saknat i det närmaste all utrikespolitik, åtminstone om man därmed menar ett begrepp med något innehåll. Historien har gjort sin gärning och den gamla eröfringens politik är lyckligtvis förbi. Men i detta gråa klimat behöfver folket fortfarande sol. Fordomtima gick det ut i viking för att tillgodose behofvet. I våra dagar utvandrar det för att på vinst och förlust uppsöka någon värme för lifvet. En reell utrikespolitisk uppgift är att såvidt på den kan ankomma bidra att skapa lifsbetingelser för människorna inom fäderneslandet. Denna uppgift är vida mer eggande än de krigiska bedrifterna, ty dess segrar äro bestående och till gagn både för oss och för dem, med hvilka vi inlåta oss.

Det svenska folket eller ännu hellre skandinaverna böra då till eget och det helas båtnad träda fram mera i arbetet för detta världsvälde af världens samtliga vänskapligt allierade nationer.

Det gifver sig då af sig själf att ett dylikt demokratiskt genombrutt bör ha stöd och ledning hos parlamentet, om det skall blifva något af. Emellertid fördjupar sig Riksdagen företrädesvis i landets inre angelägenheter. Utrikespolitiken lämnas enligt gammal sed tämligen okontrollerad åt den gamla hemlighetsfulla diplomatien, organiserad och rekryterad fjärran från folket samt obekant med dess behof och

tänkesätt. Endast i mycket hotande fall träder riksförsamlingen fram såsom under unionskrisen 1905, då Riksdagen af händelsernas tvång faktiskt öfvertog regeringsmakten.

Enligt grundlagen är utrikespolitikens ledning visserligen ännu ensidigt lagd hos regeringen, som ock äger att ingå i afhandlingar och förbund. Men Riksdagen äger i alla fall att göra påminnelser och framställa önskingar i detta ämne och däraf bör Riksdagen nu till en början begagna sig.

I korthet sagdt, andra Haagkonferensens främsta världskonvention om afgörande på fredlig väg af internationella tvister fastslår principiellt solidariteten mellan nationerna, krafvet på ett vidgande af rättens område och ett stärkande af den internationella rättskänslan, insikten om att staternas säkerhet och folkens väl hvila på billighets- och rättsgrundsatser samt öfverhufvud taget aktningen för rätten. Hvad är då mera uppfordrande än att bygga vidare på denna grund? Den närmast liggande konturen till lagbestämmelser ligger säkerligen i det förslag, som ofvan ifrågasatts.

Ett dylikt förslag underställdes förra året den svenska interparlamentariska fredsgruppen med hemställen att gruppen ville, helst i samråd med norska och danska grupperna, taga initiativ till en hänvändelse till samtliga stater om afgifvande af en samfäll och officiell förklaring i angifvet syfte. Gruppen uttalade till protokollet sina sympatier för de motiv, som föranledt framställningen, men ansåg sig icke för det dåvarande kunna företa någon åtgärd. Vid den nordiska interparlamentariska fredskonferensen sistliden sommar stöddes saken i ett af inledningsföredragen. »En hvar förstår», slutade föredraganden, Egede Nissen, »hvilken fredsgaranti skulle ligga i ett dylikt erkännande och kunde vi genom det interparlamentariska förbundet ernå att få en opinion väckt för detta erkännandes berättigande skulle mycket vara vunnet.»

På grund af hvad sålunda anförts hemställes:

att Riksdagen ville anhålla att Kungl. Maj:t måtte — helst efter samråd med de båda andra skandinaviska länderna — taga initiativ till en hänvändelse till samtliga stater i syfte att utröna villkoren, under hvilka genom en samfäll konvention må kunna fastslås såsom internationell lag, att hvarje själfständig nation är berättigad att allt framgent lefva sitt eget fria lif,

äfvensom eventuellt ombestyra att denna gärd af »aktning för rätten» kommer till behandling vid nästa Haagkonferens.

Stockholm den 25 januari 1912.

<i>Carl Lindhagen.</i>	<i>Rickard Sandler.</i>	<i>C. Winberg.</i>	<i>Fabian Månsson.</i>
<i>Bernh. Eriksson.</i>	<i>Aug. Sävström.</i>	<i>Per Tysk.</i>	<i>J. A. Wallin.</i>
<i>K. A. Borg.</i>	<i>G. W. Källman.</i>	<i>Ernst Hage.</i>	<i>Thure Widlund.</i>
<i>Ernst Söderberg.</i>	<i>O. H. Waldén.</i>	<i>Olof Nilsson.</i>	<i>Sven Persson.</i>
